

كۆلانی بنبه ستي سيسته مي په روه رده له كوردستاندا

(بابه تيكي چاره نووساز بو گفتوگوي رووناكبيران و سه رنجراكيشاني فه رمانه وياياني كوردستان)

پيشه كي:

هه نه يه كي كه ووه دهكه ين نه كه ر بلين سيسته مي په روه رده له باشووري كوردستاندا هه نه و كه م و كوربي تيدايه و پيوسته هه نه و كه موكوپيه كان چاك بكرينه وه، يان بلين بوشايي تيدايه و دهبيت پر بكرينه وه، يان پيمان واييت به هه ندي ريفورمي لاوه كي و لاواز ده توانريت چاره سه ر بكرينه.

به بوچووني من سيسته مي په روه رده له ولاتي ئيمدا نه ك نيستا، به نكه ده ميكه وه ك كۆلانيكي بنبه ستي تاريكه و مروفيكي ناسايي ئي ده ريزان ناييت. له ناو سيسته مي په روه رده دا كه دارنزه ره كه ي رژيمي به عس بووه و به رده وامي نه و ريبازه يه له سه رتا ياي ولاتي ئيمه شدا كاري پنده كرئت. رۆژانه قوتابخانه و داموده زگا په روه رده ييه كانماني كر دووه به كارگه ي به رهه مهيناني كۆيله.

مروفا له و سيسته مه په روه رده ييه دا به هاي نييه، كه به هاشي نه بوو ئيدي نه نه رك و نه مافي ناسايي مروفي ده بيت. مندان وه ك چون له سيسته مي باوكسالارانه ي خيزاندا (كه له ولاتي ئيمه دا به نه ندازه ي سه د له سه د په يره وي ده كرئت) كه ره سته يه كي خاوي (وه كو قوورپاري) ه به ده ستي باوك و (دايك) ه وه و باوك چون بوئ (دايك) له و قوره نه و مؤديله دروست ده كات، نه و مؤديله ش كه سه رگه ووه ي خيزان ده يه ويت كۆيله يه كي گويزايه ئ و بيداخوازي و پاسيشه، نه ك مروفيكي بيركه روه و چالاك و بزئو، سيسته مي په روه رده يش له ولاتي ئيمه دا درنزه به كونكردي جه سته و كه شه نه كردي بير و ديكردي رۆحي مندانه كان (مروفا كان) ده دات.

بو هه ريه كيگ له م قسانه ي كه ده يانگه م به نكه پيوسته، له باره ي به نكه شه وه بو سه لماندي نه وه ي كه سيسته مي په روه رده له ولاتي ئيمه دا كه يشتووه ته خاني بنبه ست مه خابن هينده ده وله مه ندين كه چوارده وري هه ر مروفيكي له باشووري كوردستاندا ژياو پره له به نكه ي له م جوړه. هه ركه سينك له ئيمه كه له قوتابخانه كانئ نه و ولاته دا فيركراوين يادگار ي سامناكان له گه ئ ماموستا و به ريوه به ري قوتابخانه كانماندا هه يه، به لام من له هه موو نه و به نگانه ش ده بويزم و له تازه ترين به نكه كانه وه نه و تيورييه ده سه لمينم كه سيسته مي په روه رده له ولاتي ئيمه دا "باشووري كوردستان" كۆلانيكي بنبه سته و، به ريفورم و گفتوگوي ساده و برياريك و دووان چاره سه ر ناكريت، به نكه ناوه ژووكردي وه ي پيوسته.

له باشووري كوردستاندا دوو وه زاره تمان هه يه بو په روه رده، به لام به هه ر دوو كيانه وه و دواي 13 سال له نه ماني به عس له باشووري كوردستاندا گورانكارپيه كي جه وهه ريبان له سيسته مي مروفا شه سيني په روه رده دا نه هينايه ناراو كه له گه ئ دۆخي نازادي سياسي "رژيه ي" نه و به شه ي كوردستاندا بگونجيت كه له ژير كونتروئي كورد خويدا بوو. نه وه ي نه فسووسي گه ووه ي ئيمه يه وه ك رووناكبيراني به ته نكه وه هاتووي كومه نكه كه مان، نه وه يه كه به م رۆژگار هه له ناو داموده زگا په روه رده ييه كانئ ئيمه دا تاواني په روه رده يي رووده دن و مافه كانئ مروفا پيشيل ده كرئن. نه م دۆخه كار ه ساتناميزانه په يوه سته به وه زاره ته كانئ مافي مروفا شه وه له كوردستاندا، كه ده بووايه رۆنيكي فشاره ينه ريبان هه بووايه له گوريني سيسته مي په روه رده به ره و ناقار و ناراسته يه كي مروفا شه، كه هيوادرم هيج نه بيت له مه ودوا نه و رۆله ناساييه ي خويان بگيرن.

له م بابته دا هه ندي ده سته واژه ي تاييه تي دينه به ره م كه دۆخي به بنبه سته گه يشتووي سيسته مي په روه رده ي باشووري كوردستان سونگه ي دروستبوونيانن. دياره من وه ك پسيوريكي نه م بواره ماف به خوم ده دم له م بواره دا به راشكاوييه وه قسه بكه م و ده موي له ميانه ي نه م بابته وه گوزاره له و كار ه ساتانه بكه م كه نه و سيسته مه ده بيتته سونگه ي روودانيان. له ناو نه و

ده سته واژانه ش كه به كاريان ده به م و ده شبن به وشه كيلي نه م بابته ته نه مانه ن: **تاواني په روه رده يي، تراژيدياي**

په روه رده يي، په روه رده ي كۆيله سازي.

مشتی نموننه له خه روارى تاوانه په روه رد بيهه كان:

لیدانی مندال چ له مال و به دهستی دایک و باوک، چ له قوتا بخانه كاندا به دهستی ماموستا و به رپوه به ر ده بیت و دک تاوانی په روه رد بیهی بژمیردیت. مندال مروقیکی بچووکه و، نابیت به هوی بچووکى قه واره و بیهیزی و پینه گه یشتنی ته وای نؤرگانه کانیبه وه له لایه ن گه وره کانه وه سته می لی بکریته. لیدانی مندال له کومه لگه ی نیمه دا چ له ناو خیزان و چ له قوتا بخانه كاندا هینده به ناسایبه وه تپی ده روانریت و نه و ونده سیسته ماتیکى په یرو وهی ده کریت و هک نه وهی یاسایه کی سروشتی یان نؤرمیکى ناسایى بیت. خراپترین دؤخی تاوانی نازاردانی مندال نه وهیبه که دایک و باوک و ماموستا و به رپوه به ر و په روه رد کاران وا پیناسه ی بکه ن که له به ر به رژه و ونده مندالنه که خوی، یان له به ر خو شه ویستی مندالنه که نازاری دده ن. چونکه هه رگیز نازردان له سونگه ی خو شه ویستیبه وه نابیت و، ناکامی پوزه تیقى نابیت له رووی دهروونیی و په روه رد بیهه وه، ئیدی چ له مائه وه بیت و چ له قوتا بخانه . هه رگیز عه قل ناتوانیت نه وه قبول بکات که له پیناوی به رژه و ونده ی و له به ر خو شه ویستی له که سیک بدریت، نؤزیک و عه قل و زانسته کان نه مه قبول ناکه ن و، له گه ن پرنسیپه گه ردوونییبه کانی مافی مروقیشدا ره وشتی نازاردانی مندال، یان نازاردانی مروق به گشتی له دژایه تییدایه .

له ولایتیکى ناساییدا دوه تله نه رکی خیزان سووک ده کاته وه به وهی که سیاسه تیکى خیزانی دارپژراوی هه یه و به پلان و گونجاندن له گه ن بارودؤخی له نارادابوودا نه و سیاسه ته نالوگوری تییدا ده کریت. له کومه لگه یه کی مه دهنیدا و له دوه تله تیکى که سیسته می دیموکراسی به رپوهی د بات، دوه تله ت و خیزان، دوه تله ت و تاکه کانی نه و کومه لگه یه ، دوه تله ت و داموده زگاکانی ناو نه و کومه لگه یه له په یوه ندى نیوانی خو یاندا په یرو ی یاسا و هاوکیشی نه رک و ماف ده که ن. هه ردوولا به رامبه ر به یه ک خو یان به به رپرسیار ده زان و چاوه روانییان له یه کتر هه یه که هاوکار و ته با بن له گه ن یه کتردا و دان و ستانیکى به رنامه رپژکراو له نیوانیاندا ده بیت.

نیمه له باشووری کوردستاندا به تاییه ت له م سالانه ی دووایدا خو مان وهک خوازباری سیسته میکی دیموکراسی بو به رپوه بردنی ولات و کومه لگه ی مه دهنی هیناوه ته زمان. به لام زور که م باس له و میکانیزمانه ده که ین که ده ش بینه پیکهینه ری نه و سیسته مه سیاسی، کومه لایه تی، نابووری و کلتووریبه ی که له کومه لگه ی مه دهنیدا په یرو ی ده کریت.

بو نه وهی ده ستپیکى بو وه گه رخستنی نه و پرؤسه یه دابننن له پیش هه موو شتیکى تر پیوستمان به ده ستیشانکردنی هه نه و که موکوریبه گه وره کانه ، نینجا رپگری و ناسته لگه کان. نه وهی که بو من زور روونه و بو هه موو به دوا داچوویه ک و به ته لگه وه هاتوویه کی کومه لگه ی کورد روونه ، نه وهیبه که کلتوری به عس له ماوه یه کی درپژخایه ندا به هه موو نامرازه باو و ناباوه کان که سایه تی مروقی نیمه یان شپواندووه و، به تاییه تیش له ریگه ی سیسته می په روه رد وه که سایه تی نه وه کانی نیمه یان ژه هراوی کردووه .

بو یه ناکری بلین ته نها ریفورم بو نه م سیسته مه پیوسته ، به لکه به دنئیایی و سووریون له سه ر نه و بوچوونه وه ده نیم که هه نوه شانندن وهی نه و سیسته مه و بنیادنا نه وه یه کی نویی سیسته میکی مؤدیرن و هاوچه رخ بو کومه لگه ی نیمه پیوسته ، نه گه ر به راستی خوازباری کومه لگه ی مه دهنی و سیسته می دیموکراسین و مه به ستمانه به ستاناردیکى گه ردوونی مافه کانی مروق مامه نه بکه ین و پرنسیپه گه ردوونییبه کان له به رچاویگرین و ، نه گه ر به راستی "هه موومان" رووناکبیران و سیاسه تمه داران و فه رمانه وایانی کوردستان نیگه رانی نه وه کانی داهاتووی کومه لگه ی کوردین، پیوسته دره نگر نه که وین و هیج نه بیت نیستا ده ستپیکه ین.

– به لام نایا گؤرانکاریبه کی له م شپوه یه ، بنیاتنا نه وهی سیسته میکی مروقانه ، زانسته ره رانه ، ژیاندؤستانه و ناشتیخوازانه ، سیسته میکی راشونیل (عه قلائی) بو په روه رد به کی ده کریت؟

– نایا نه و که سانه ی که به تپروانینیکی باوکسالارانه وه ده روانه نرخی مروقه کان ده توانن سیسته میکی جیاواز له وهی که نیستا مروق ده کات به کویله و سه دان تاوانی په روه رد بیهی تیا رووده دات، بنیات بنین؟

- نایا سیسته می په روهرده به یه ک که س و ته نانه ت به چه ند که سیک ده گوردیته؟
 لۆژیکییه وه لایمی نه و پرسپاران نه خیر بیت، چونکه لۆژیکی نییه کۆنخواریک کاری بنیاتنانی سیسته میکی مۆدیرنی پین بسپێردیته.
 لۆژیکی نییه یه ک که س، یه ک گروپی چه ند که سی نه گه ر پسیور و دانش بن سیسته میک سه رله به ر هه ئه شیننه وه و یه کیکی ته واو
 پیچه وانه ی نه وه بنیاد بنینه وه. گۆرینی سیسته می په روهرده سه دان پسیوری بواره کانی پینداگۆگی، سۆسیولۆگی، سایکۆلۆگی به
 تاییه ت و بواره کانی تر به گشتی پیوستن له بنیاتنانه وهیدا. پلانیکي په روهرده یی ته نها به وه زیریک و دووان و سیان دانانریت،
 به لکه که سانی پسیوری بواری پلانریژی ئورگانیزاسیون که هاوکات په روهرده کاریش بن ده توانن کارا بن له دانانیدا. ته نها له
 ریگه ی هه روهرده زییه کی زانستی و دهروونفراوانی و سنگفراوانییه کی دیموکراسیانه ده کریت میکانیزمه کانی ئانگۆری ریشه یی
 سیسته می په روهرده ده ستیشان بکریت و ده ست به هه نگاهه کانی بکریت، ده ناقه ی رانی سیسته می په روهرده له وه زیاتریش که
 نیستا هه یه ده خنکیت و نه وه کان ده خنکینیت.

زنجیره یه ک تراژیدیای په روهرده یی

ته نها له م شه ش مانگه ی دواپیدا له رۆژنامه کانه وه هه وائی نه م تاوانه په روهرده ییانه بلأوکراوه ته وه که من له خواره وه وه ک
 نمونه ده یانه نیهنه وه و وه کو به لگه نامادژه یان پین ده که م و کۆمینتار و شیکردنه وه ی خۆمیان له سه ر ده که م، نه مه جگه له سه دان
 نمونه ی تر که ناهێنرینه سه ر روپه ری رۆژنامه کان و له تاریکیدا ده میننه وه.

نمونه ی یه که م: دارکاری به کۆمه ل

به ریوه به ری قوتا بخانه یه ک (دواناوه ندی زه ئمی کچان) دارکاری به کۆمه ل کچان ده کات له سۆنگه ی نه وه ی که نه و کچانه
 له گه ل کورانی هاوته مه نیاندا له رۆژیکی به فرباریندا یاری شه ره تۆپه ئیان کردوو. له به دوا دا چوونی نه م هه وانه دا که
 هه فته نامه ی هاوالاتی تیشکی خستبووه سه ری، به ریوه به ری نه و قوتا بخانه یه ناره زاییه کی توندی خۆی به رامبه ر نه و
 شه ره تۆپه له ده بریوووه و زۆر به نه شیای داناوه که کچان له گه ل کوراندا یاری بکه ن. هه روها به هه ستیکی شه رمه زاییه وه
 له و کچانه ی قوتا بخانه که ی ده دویت که نامه ی دنداری پین گرتوون و هه ستی خۆشه ویستی خۆیان بو کوران ده بریوووه. نه و
 به ریوه به ره (په روهرده کاره) وه ک خائیکی پۆزه تیشی خۆی باس له و دارکاری کردنه به کۆمه له ده کات و ده ئیت که گوايه
 قوتابییه کانی خۆش ده ویت و له به رژه وه ندی نه وان نه م ئیدانه ی به ره وا زانیوووه!

کۆمینتار و شیکردنه وه:

له م نمونه یه دا ده توانین نه م خالانه ببینینه وه که سروشتین و کچان و کورانی قوتابی وه ک ناکاریکی ناسایی و سروشتی نه و
 قوتاغه ی ژبانی خۆیان نه نجامی ده دن و هیچ سه یرو سه مه ره نیین تا دایک و باب، یان به ریوه به ری قوتا بخانه په سه ندیان
 نه کات:

1- که کوران و کچان چه ز ده که ن پیکه وه یاری بکه ن، نه مه له سروشتی نه واندا وایه و هیزکی راکیشه ری سروشتی له نیوانیاندا
 هه یه و نه مه ش زۆر پۆزه تیشه بو گه شه سه ندنی که سایه تی دهروونی هه ردوولایان. ریگه گرتن له م په یوه ندییه سروشتیه ناکامی
 دهروونی و په روهرده یی زۆر خراپی ئی ده که ویتنه وه، به وه ی که به ره ست له ریگه ی که شه ی که سایه تی هه ردوولایان داده نیت.

2- چه زکردن به یاری و شه ره تۆپه ل هیمای سروشتدۆستی نه و لاوانه یه و، سروشتدۆستیش به مانای ژباندۆستی و گه شینی و
 بزبۆی فیزیکی و دهروونی لاوه کانه. نیمه ده بیت زۆر دئشاد بین که لاوانمان بزبۆ بن و چه ز به سروشت بکه ن و چیژ له دیارده کانی
 سروشت وه برگرن و له رۆژیکی ساردی زستان و به فرباریندا به هۆی یارییه کی شه ره تۆپه له وه خۆیان و یه کتری شاد بکه ن و
 پینکه ن. مامۆستایه کی ناسایی پیوسته دئشاد بیت به دئشادی قوتابییه کانی، مامۆستایه کی رۆشنبیر پیوسته گه شکه بیگری به
 بزبۆی و گه شینی قوتابییه کانی نه ک به پیچه وانه وه.

3- خۆشه ویستی سیفه تیکی هه ره جوانی مروقه و مروقه به بن خۆشه ویستی وشک ده بیننه وه. که کچان و کوران نامه ی دنداری بو
 یه کتری ده نووسن و هه ستی خۆشه ویستی بو یه کتری ده رده برن مانای نه وه یه نه وان پرن له گه شه و نه فین. به تاییه تی له و
 قوتاغه دا که لاون و له سه ره تای دروستبوونی ناسنامه دان زۆر پیوستیان به و خۆده برینه هه یه بو یه کتری. کچان و کوران له و
 نامانه دا و له ناو نه و هه سته چره دا که بو یه کتری ده رده برن گوزاره له ناوه وه ی خۆیان ده که ن و له هه وئی خۆدۆزینه وه و

به رجه سته کردنی ناسنامه ی خوځاندان. بویه هر به ربه ستيک له م بواره دا ژيانیکی زور به ناسنامه يان دهگه يه نيت. ماموستايه کی هوشيار چون دهبيت رنک به پيچه وانه وه پروانیتته نه م ديارده يه و به شه ربه زاری بزانی که کچی نامه بو کورنک بنووسیت.

4- که کچان و کوران له لايه ن ماموستاوه لیده درین له سه ره نسوکه وته سروشتیبه کانی خوځان، يان دهربرینی هه سته سروشتیبه کانیان، به تايبه تی له و قوناغه هه ره ناسکه دا که قوناغی دروستکردنی ناسنامه يه بو نه وان تووشی دؤخی دهررونی باوره يه خونه بوون دهن و، وه که موکوریبه ک له دريژهی ژيانی داهاتوو ياندا رهنگ ده داته وه. کچان و کوران نه گه رچی له و ته مه نه دا که لیدانه که يان خواردوه خوځان بيپاک پيشان بدن و گائته به ماموستا که ش بکه ن و پتی پينکه نن (وه که به رپوه به ره که گوزاره ی لئ کردوه)، به لام له هوشی ناوه وياندا وه که موکوریبه ک ده چه بيت و دره نگر له که سایه تيباندا کاردانه وه ی نينگه تيشی ده بيت.

رؤلی به رپوه به ری قوتا بخانه ی ناوبراو وه که دارکاریکار پيچه وانه ی نه و رۆله يه که ده بوويه هه يبيت وه که په روره ده کارنک. له نه نجامی نه و رۆله پيچه وانه يه دا و له و رفتهاره ناپه روره دييدا نه م کيشانه ی خواره وه ده که ونه وه:

- 1- خوشه ويستی له نيوان خوی و قوتايیبه کاندا ده کوژیت.
- 2- متمان به قوتايیبه کانی ناکات و متمان ی قوتايیبه کان ده دورنیت.
- 3- رينگه له خوشه ويستی نيوان قوتايیبه کان (کورو کچه کان) ده گريت و به مه ش رينگه ی له خودوزينه وه ی قوتايیبه کان گرتوه.
- 4- رينگه ی له گه شه ی فیزیکی قوتايیبه کان گرتوه به وه ی که رينگه ی له ياریکردنیان گرتیت. وه که ناشکراشه که ياری، به تايبه تی ياریبه کی وه که شه رته پوه ل و درزشیکی به سووده بو له شی قوتايیبه کان و پيوسته بو گه شه سه ندنی فیزیکی مروف.
- هه روه ها رينگه ی ياریبه وه فه نتازيای قوتايیبه گه شه ده کات و ماموستا رؤلی فه نتازياکوژی قوتايیبه يکانی ده بينی.
- 5- به و دارکاریبه گومانیکی گه وره ی له سه ر پيشه ی ماموستا دروست کردوه. مروف له دؤخی ماموستای وادا راده ميتی و ده پرس گه لؤ ماموستای له و جوره ده شين بو په روره ده و پينگه يانندی نه وه يه ک، يان خوځان پيوسته په روره ده بکړن؟
- 6- مه خابنیکی زور دروست ده بيت لامان که ماموستای له و جوره (که به داخه وه که م نین) له روي رۆشنيبری ده روونيبه وه چه ند که مزانيارين. به هه مان شيوه له روي زانسته کانی په روره ده يبه وه چه ند کلون!

نموونه ی دووم: په روره ده ی دژه زانست

"ماموستايه ک له دوو قوتايیبه ددهات و له قوتا بخانه وه دهریان ده نيت و نمره له ره وشتيان ده شکینی له به ر نه وه ی کتیبیکی رۆشنيبری سيکی به ده ستیانه وه گرتوه!"

کوامينتار و شيگردنه وه: له م هه وانه دا نه و خالانه دژه وتار و دژه گفتارن و سه رنجرا ده کيشن:

- 1- رۆشنيبری سيکی که ده بوويه به شيک بيت له پلانی په روره ده يی و له قوتا بخانه کانه وه مندالان فير بکړن و له که شه سه ندنی نؤرگانه کانی له شی خوځان ناگادار بکړنه وه، که چی به پيچه وانه وه قه دهغه و بقه يه.
- 2- لاوان وه که دؤخیکی ناسایی و له ته مه نيکی دياریکراودا که له گوزانکاریبه کانی له شی خوځان سه رسام دهن و به دواي وه لامی پرسياره کانی ناخی خوځان ويل دهن و له رينگه ی کتیبیه وه هه وئی وه ده ستينانی ده که ن، واته زانياريوخازن و نه مه ش کاریکی پوزه تيشه، که چی ماموستا له سه ر زانياريوخازنی سزايان ددهات.
- 3- کاتی ماموستا له سه ر کتیبیکی رۆشنيبری سيکی نمره له ره وشتی قوتايیبه ده شکينیت، مانای نه وه يه لای نه و ماموستايه ره وشت بریتيبه له سيکس و نه ندای سيکی مروفه کان، نه که به به ها گرنگه کانی تری وه کوراستگویی، ده ستپاکي و هند. که نه مه ش تيروانییکی نازانستيبه بو ره وشت و بو سيکس، که مه خابنه ماموستا تيروانینی نازانستی بيت و نه وه يه کيش له به رده ستيا بيت بو

په روږده كړدن. ماموستای سه قه ت ناتوانی نه ووی ساخ و سه لیم په روږده بکات، ماموستای ناهوشیار نه وده که ی به رده سستی بیهوشتر ده کات له خوی.

4- که قوتابی له سر زانیاریخوازی له قوتابخانه وده رده نریت، گومان له سه ر قوتابخانه دروست ده بیت وده ک شونینک بؤ فیربوون و وده رگرتنی زانیاری. له م دؤخه دا قوتابخانه له شونینک بؤ فیربوونه وده ده بیتته شونینکی دژه فیربوون، ماموستا له فیرکاره وده ده بیتته دژی فیرکاری.

نمونه ی سیبیه م: تراژیدیای سوکایه تی په روږده یی

کچه قوتابییه ک له تاقیکردنه وده قویبه (غه ش) ده کات و ماموستا قویبه ی پښ ده گرتت. به رپوه به ری نه م قوتابخانه یه که له شاری رانیه دایه کچه قوتابییه که (که له ته مه نی هه رزه کاریدایه و سه رته ای قوناعی خؤدوزینه وده تی) پؤل به پؤل ده گه ریتنی و بؤ نه وده سوکایه تی به کچه که بکات به قوتابیانی پؤلنه کانی تری پیشان ده دات وده که نه وده نه و کچه تاوانیکی گه وره ی کردیبت، هه ر نه و رؤژه نه و کیزه ده گه ریتته مائه وده و خوی ده کوژیتت. کؤمینتار و شیکردنه وده:

کورت و کؤنکرتت له م کاره ساته په روږده ییه دا که سیسته میکی نه خؤشی په روږده له ولاتی ئیمه دا به رپای کردووه نه م خالانه هه لده هینجم:

1- ره فتاری به رپوه به ری نه و قوتابخانه یه ره فتاریکی سه ربازیانه یه نه ک په روږده کارانه، نه ک ره فتاریکی سه ربازیانه ی ولاتیکی ناسایی، به لکه به عسیبانه. هه موومان له بیرمانه چون رژی می به عسی کابووس که سه ربازیکی له شه په لاتووی ده سگیر ده کرد سه ری ده تاشی و له پشتی نؤتؤمییلیکی سه ربازی دونا و کؤلان به کؤلان ده یگیرا بؤ نه وده سوکایه تی پښ بکات و خه لک پی پی بکه نیت، به م ره فتاره ش ته نها مه به سستی شکاندنه وده که سایه تی نه و مرؤقه بوو، که له ناکامی نه و ره فتاره شدا مه حال بوو مرؤقه که تووشی خه مۆکیبه کی کوشنده نه بیت. ره فتاری به رپوه به ری نه و قوتابخانه یه ش کؤپیبه کی نه و ره فتاره سه ربازیبه ی به عسیبه کانه و مانای نه وده یه کتووری به عس له ناو مینتالیته ی داموده رگایه کی هینده هه ستیاری وده کی په روږده تا نه موش بره ویکی به هیزی هه یه و تاوانی په روږده یی وای لی ده که ویتته وده.

2- که قوتابی په نا ده باته به ر قویبه کردن و به فیلل ده ربازبوون له قوناعیکی خویندن، هیما به بؤ لاوازی ناستی فیرکاری و پښ بره وی پلانی خویندن و نابه رپرسی داموده رگا زانستیبه په یوه ندیداره کان. له مه سه له یه کی وادا ماموستا ده بیت له ره فتاری خوی، له ناستی په روږده یی و هوشیاری و زانستی خوی رابمینن و پرسیاری لا دروست بیت، نه ک سوکایه تی به قوتابییه که بکات که گزی لی ده کات و دده ویت به فیلل له قوناعیکه وده بؤ قوناعیکی تر ده رباز بیتت.

3- له و ته مه نه هه ستیاره دا که کچیکی پؤلی دووی ناوه ندی له ئیوان 12-14 سالیدایه و له قوناعی پرسیارکردنه له ناسنامه ی خوی و روویه رووی سوکایه تیبه کی له و جؤره ببیتته وده، گومانی تیدا نیبه که نه نجامیکی وا ترسناکی لی بکه ویتته و خوی بکوژیتت. کچیکی له و ته مه نه له و ره فتاره دا ناوینته یه کی له لایه ن به رپوه به ری قوتابخانه که یه وده پښ دراوه بؤ خؤبیین که له و ناوینته یه دا نه و خوی وده ک ببنا یه خ و هیج و پووج دیتته به رچاو و سوکایه تی پښ ده کرتت، بؤیه تووشی نه وپه ری خه مۆکی ده بیت و له دؤخی چری خه مۆکیدا بریاری خؤکوشتن ده دات.

4- دؤخی خؤکوژی نه م قوتابییه مه ترسی و دؤخیکی ده روونی نانارام بؤ هاوړیکانیسی دروست ده کات و بؤ هه موو قوتابییه کانی نه و قوتابخانه یه ش. له م دؤخه ش ریگره له به رده م پروسه ی ناسایی فیربوونی نه وان که ناشی و نه گونجاوه تیکه ل به ترس و دله راوکی بکرتن.

نموونه ی چوارم: په روه رده ی توفینه ر

دوڅه که ی عادل: سوپاس بؤ روژنامه ی هاوالاتی که نه م بابه تانه دهوروژنی و نه که رچی نه م کاره ساتانه تانه وپه پری نازاردان نازارمان دده ن، به لام هه ر ناشکرکردنیان پوزه تیفتیره و پیوستمان وهک به لکه بیدهینه وه به رووی به رپرسیانی نه و بوارانه .

عادل قوتابییه کی قوناعی ناوه ندییه و نه که ل کچیکي هاوته مه نی خویدا دهبیته شه ریان (که نه مه بؤ ته مه نی نه وان نه وپه پری ناساییه). به ریوه به ری قوتابخانه که ی داوای لی دهکات باوکی بهیئیته قوتابخانه و، عادل ده خوازی ماموستا رازی بکات که دایکی نه جیگه ی باوکی بیت و نه که ل به ریوه به ر قسه بکات. ماموستا نه م هیمایه ی عادل تیناگات و، داخواییه که ی رت دهکاته وه و سووره نه سه ر نه وه ی که دهبیت باوکی عادل بیت بؤ قوتابخانه. عادل ده که ریته وه مانه وه و نه م کیشه یه لای دایکی باس دهکات، به لام ته نانه ت پیش نه وه ی باوکی نه داخوایی قوتابخانه و به ریوه به ره که ی ناگادار بکاته وه بریاریکی خیرا ده دات و خوی دهبیئیت و کوچی یه کجاری دهکات و دهبیته قوربانییه کی تری سیسته می ترسناکی په روه رده ی خیزان و قوتابخانه کانی کومه لکه ی نیمه .

کومینتار و شیکردنه وه: له دوڅه تراژیدییه که ی عادل دا نه م خالانه ی خواره وه هیله سه ره کییه کانی په روه رده به گشتی له کومه لکه ی کورددا پینک ده هیتن.

1- باوکسالاری له خیزاندا تا راده یه کی ترسناک کارایه و هه مان سیسته می باوکسالاری له قوتابخانه دا تا راده یه کی شینگیرانه و سامناک کارایه. له و سیسته مه باوکسالارییه شدا به میکانیزمه کانی ترس و توقاندن که سایه تی مروف ده شیوندریت و مال و قوتابخانه وهک دوو به شی کارگه یه کی کویله سازی به شداری ده که ن و نه وه له داوای نه وه کویله به ره م ده هیتن.

2- مه ودا ی نیوان قوتابی و ماموستا هینده دووره له یه که وه که له هیماکانی یه کتر تینه گن و له زمان و له سیمبوله کانی زمانی یه کتری نه گن. ماموستا که رولی په روه رده کار دهبینی له سه ریه تی له دوڅی دهورونی نه و قوتابییه تیناگات و له ره فتاره کانی نه و قوتابییه وه کوده کانی دهورونی نه و بدوژنیه وه و خوی کاریکه ری له سه ر دابنیت، نه ک له سه ر بچووکتترین شت بیده سه لاتانه داوای باوکی قوتابی بکات و، باوکیش له کومه لکه ی نیمه دا مه خابن رولیکی که له گایه تی بؤ خوی به ره وا زانیوووه و بیده ره به ستانه په یروه ی نه و روله و هه نگاوه کانی نه و سیسته مه مروفخه سینه دهکات.

3- له دوڅی عادل و تاوانه په روه رده ییه کانی تریشدا نه ک ته نها وه زارته ی په روه رده، به لکه وه زارته کانی مافی مروف، وه زارته ی کاروباری کومه لایه تی و وه زارته ی دادیش به رپرسن. هه ندی پرسیار دهبنه پیوستی و روویه رووی هه ری که له و وه زارته تانه ده کرینه وه:

- نایا ده شی دوڅه که ی خو کوژی عادل و نه و کیژدی که له نموونه ی سه ره ودا باسما ن کرد ته نها وهک خو کوژییه کی ناسایی له قه له م بدرین؟

- نایا سه باره ت به پیشینکارویه کانی مافی مندا ل به تاییه تی و مافی مروف به گشتی له ناو خیزان و له قوتابخانه کاندا چ هه نوښتیکی جیدی وه رگیراوه و کوا فشاری وه زارته کانی مافی مروف له م پرسه چاره نووسازده دا؟

- نایا پولیس پیوسته نه م دوڅانه وهک دوڅی خو کوژی تو مار بکات، یان وهک تاوان تو ماری بکات و له هوکاره کانی دهوروبه ری بکوئیته وه و که سانی هوکار به گومانلیکراو دابنیت و نییان بکوئیته وه؟

- تا که ی سیسته می داد بایه خ به داد په روه ری نه دات و، له نه هه مته تی وا بیده نگ و دهسته وه ستان بیت؟

نموونه ی پینجه م: په روه رده ی دژعه شق و دوو قوریانی تر

له قوتابخانه یه کدا له شاری هه ولیر دوو کچی لاو نامه ی دندارییان له ریگه ی پوسته وه به ناو نیشانی قوتابخانه که یان بؤ دیت. به ریوه به ری قوتابخانه هه ره شه یان لیده کات که نامه که یان بدات به که س و کاریان. هه ردوو قوتابییه که له پولیکی خویندندا ناگر له خویان به رده دهن و خویان دهبیئیتن و دوو په نه ی ره شی تر له ناوچاوی سیسته می په روه رده ی ولاته که مان تو مار ده که ن.

کۆمینتار و شیکردنه وه :

له م نموونه یه دا تیروانینی نازانستی خیزان، قوتابخانه و کۆمه لگه بۆ عه شق و بۆ په یوه ندی نیوان کج و کور و بۆ ناساره زایی مامۆستا له قۆناغه کانی پیگه یشتنی مندال و لاوان دهرده که ویت، له نه نجامی نه و تیروانینه شه وه نه م هه نه و په لانه ده که ونه وه :

1- جه سته ی مروف که به لگه یه کی بینراوی بوونی مروقه چونکه له نه نجامی تیروانینیکی باوکسالارانه ی خیزان و قوتابخانه و کۆمه لگه وه کراوه به نامرازیکی سزادانی مروف، بایه خه جه سته ی هینده که م کردوته وه که مروف به ناسانی دهستی له خوی بچیت و بۆ دهربرینی نارهازایی خوی له خیزان، له مامۆستا، له کۆمه لگه جه سته ی خوی ناگر تیبه ردا.

2- ده شی دۆخی خۆسووتاندنی نه م دوو کچه لاه و ده یانی تریش به وه ش لیگبده یه وه که چونکه جه سته ی کج له کۆمه لگه ی ئیمه دا ته نها نامرازیکه بۆ پاراستنی شه ره فی نیرینه کانی بنه مانه که ی و نه و شه ره فه سه یر و سه مه ره یه ش ته نها به نامه یه کی دنداری ده شکیت، ئیدی نه و کچانه بیزار ده بن له و جه سته یه و له کاتی فشاریکی له و جوردا بریاریکی خیرایان پین دهریت بۆ له ناوردنی جه سته ی خویان که له بنه ره تیشدا بوونیکی دردۆنگی هه بووه و هی خویان نه بووه و هی پیاوانی بنه مانه که یان بووه.

3- به کارهینانی هه ره شه وه ک وه سیله یه ک بۆ ده سته مۆکردن و کۆبله کردنی قوتابییه کان له قوتابخانه کاندایه یه یه وه ی ده کریت و نه م ناکاره ش ناکامی دهروونی سامناک له قوتابیدا دروست ده کات و له حاله تی زور جیدیدا وه ک نه م تراژیدایه ی له ده که ویته وه که دوو کج بگه نه حاله تی تۆقین له که س و کاری دژه عه شق و مامۆستای دژه عه شق و دۆخی خه مۆکی شالوویان بۆ بهینتی و بریاری خۆکوشتن بدن له ناو پۆلیکدا که ده بوايه جیگه ی زانیاریخوازی و فیربوون بیت نه ک خۆکوژی.

4- له م دۆخه دا ناهه مواری دۆخی کچان و به تاییه ت له قۆناغی هه رزه کاریدا له کۆمه لگه ی ئیمه دهرده که ویت. رووبه رووی تیروانینیکی ده بیینه وه که مه خابنه و ناشکرایه که تراژیا ده سازتی و که تاوانی لینه که ویته وه. دۆخی نه م دوو کچه ناوئنه ی سه دان و هه زاران دۆخی هاوشیویه که له هه موو کۆلانیکی کۆمه لگه ی ئیمه دا رووی داوه. که ده بوو قوتابخانه به ره ست بووايه له په ره سه ندنی نه و دۆخانه ی که له کۆلانی کورده واریدا روو ده دن، نه ک خوی بیسته کۆلانیکی بنه ست و دۆخی نه و په ری تراژیای تیدا روویدات.

نه نجام:

له و پینچ نموونه یه دا به لگه ی روون و ناشکرای به بنه ست گه یشتنی سیسته می په روو ده مان بۆ دهرده که ویت. له و پینچ نموونه یه دا که نامازه یان پیکرا چوار لای کورد، سن کج و کوریک ژبانیان له ده ست داوه و، هه زاران هه زاری تریش به لیدان که سایه تیبان بریندار کراوه و به جینودان دهروونیان شیوتندراوه. نه م پینچ نموونه یه نه م نه نجامانه به ده سته وه ده دن و نه و پیوستییانه دهیننه ناراه:

- 1- سیسته می په روو ده ی ئیمه پیوسته هه ئوه شیندریته وه و سه رله نۆی بنیات بنریته وه.
- 2- پیوستمان به سیسته میکی په روو ده ی وایه که مروقی باوه ره خۆ، ژباندۆست، سروشتدۆست و کارامه بخولقینی.
- 3- سیسته می په روو ده سه ره خۆ بیت و، که سانی پسپۆری بواره جیاجیاکان پلانی خویندن دابین و حکومه ت ته نها رۆلی کارناسانیان بۆ بیینیت نه ک حکومه ت فه رمانده ر و نه وان فه رمانبه ر بن.
- 4- به یاسا مافی مندال له خیزان و مافی قوتابی له قوتابخانه و زانکۆکاندا پیاریزیت و پیشیلکه رانی یاسا به رپرسیاریتی کرده وه کانی خویان هه لگرن. هه تا یاسا بۆ پاراستنی مافی مندالان، مافی ژنان، مافه کانی هاوالاتی به گشتی نه بیته پاپشت، نه و ناداپه روهریه به رده وام ده بیت و فه واره ی فه یرانه کانی ناو کۆمه لگه ش که وره تر ده بیته وه.

5- پینۆسته بووناکیبیران گروپینکی کارای فشار بن تا به پرسان که مته رخه م نه بن به رامبه ره و فه یرانانه و ده ست بکریت به ناوگۆری بناغه یی له کۆمه نگه ی کورددا و به تاییه ت له سیسته می په روهرده وه ده ستییکریت وه ک هه نگاوی یه که م بو کاکردنه وه و هیدی هیدی سرینه وه ی ته واوی کلتووری به عس له ناو کوردستاندا.

دوا وته :

نه و هه نگاوه ی که نه مپۆ بنریت بو هه ئوه شانده وه ی سیسته می په روهرده ی به عس و و بنیاتنانی سیسته می په روهرده ی هاوچه رخ، نه نجامه که ی به چه ندین ساڻ دهرده که ویت. بو نه وه ی نه وه یه کی تریش سه فه ت نه بن و که سایه تییان نه شیوی، نه گه رچی دره نگیش بیته هه ر نه مپۆ باشتره له سبه ینی بو ده ستییکردن. ته نها نه وه یه کی هوشیار و باوه ربه خو و به سیسته میکی دروست په روهرده کراو ده توانن ناکار دیموکرات بن و کۆمه نگه ی مه ده نی له سه ر ده ستی نه وان دیته به رهه م. ئیمه به دانانی بناغه یه کی دروست بو نه وه ی داهاتوو ده توانین گه شبین بین به وه ی له ده ، بیست سانی داهاتوو دا کۆمه نگه یه کی مه ده نی، سیسته میکی دیموکراسی و کۆمه نگه یه کی خاوه ن ستاتووی هوشیارمان ده بیت، ده نا به م سیسته مه فه یراناوییه ی ئیستاوه مه حائه هاتنه دی خه ونی ئیمه به سیسته میکی سیاسی دیموکراسی و به کۆمه نگه یه کی مه ده نییه وه .

...

2004/05/29

ستۆکھۆنم

